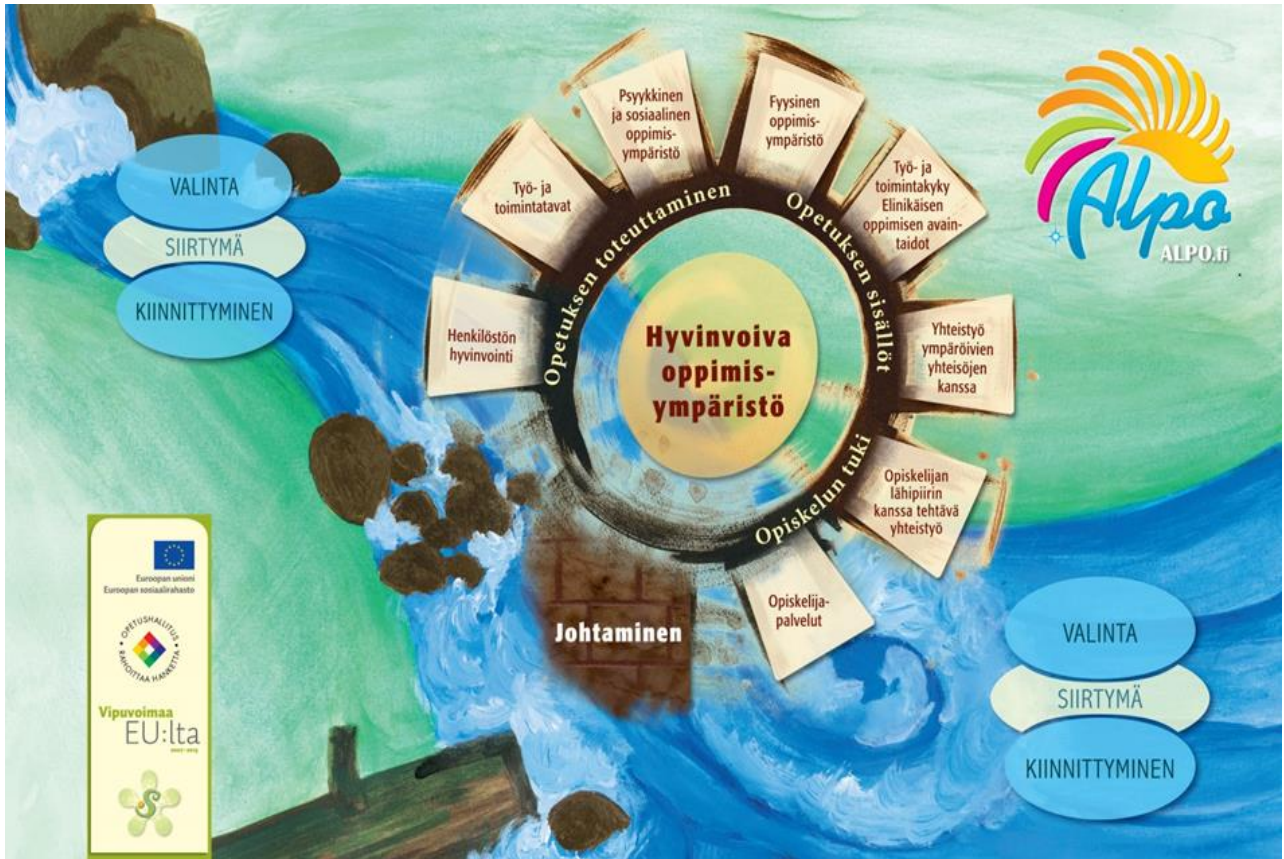

Julkaisu 1/2014 (2.painos)

Hyvinvoiva oppimisympäristö

**Näkökulmia terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen
toisen asteen oppilaitoksissa**

Toimittajat
Susanna Ågren ja Ville Virtanen

Julkaisija
Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto SAKU ry

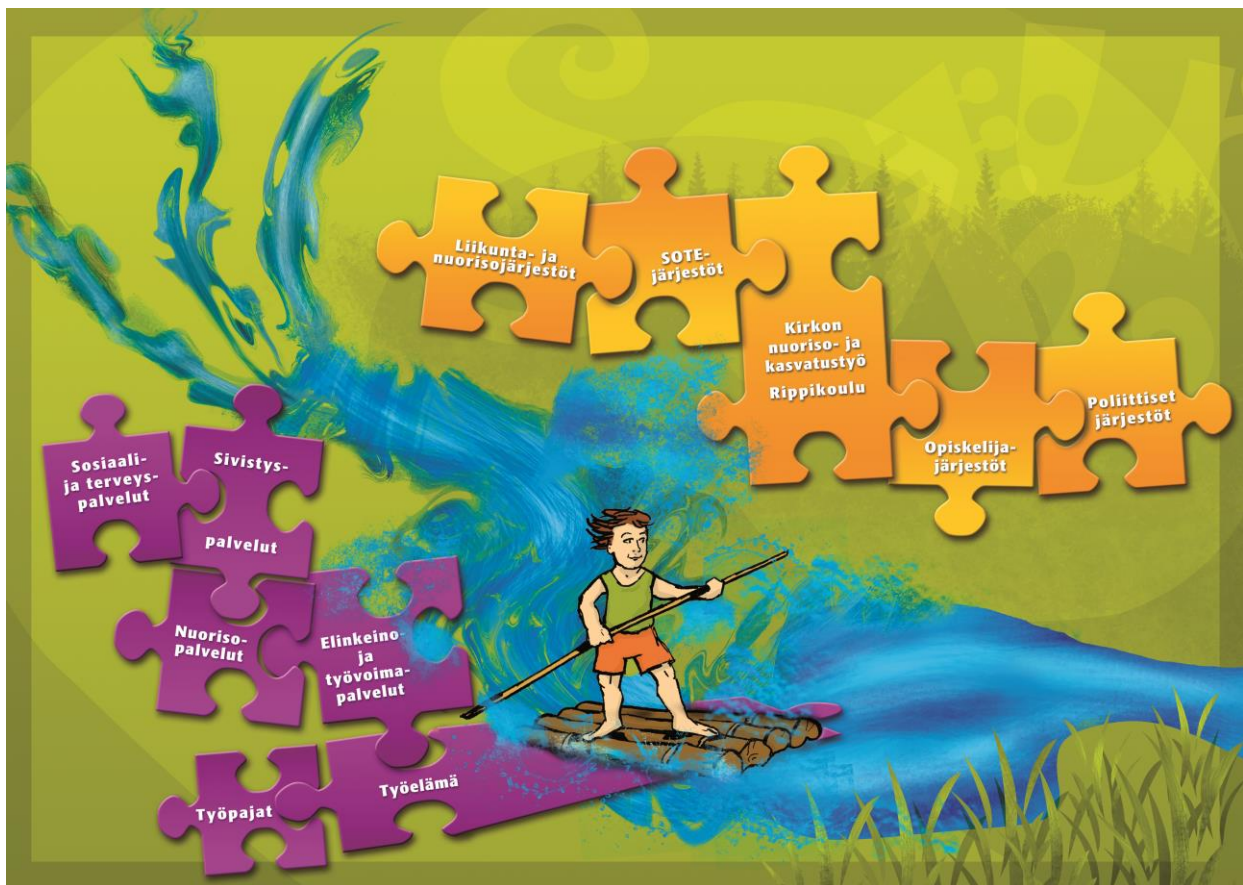
sakur

Lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin turvaverkko

Toisen asteen koulutuksessa olevan nuoren elämänvaiheeseen liittyvät keskeisesti

- identiteetin vahvistuminen, itsenäistyminen, arjen taitojen haltuunotto
- elinikäisen oppimisen avaintaitojen omaksuminen
- työelämätaitojen oppiminen
- kiinnittyminen yhteisöihin ja yhteiskuntaan

Terveyttä ja hyvinvointia edistävien oppimisympäristöjen ja palvelujen kehittämisen keskiössä tulee olla nuori opiskelija. Palvelut tulee järjestää siten, että ne ovat helposti nuorten saavutettavissa, vaikka vastuu palvelujen käyttämisestä onkin aina nuorella itsellään.

Palveluja tuottavien organisaatioiden välisen yhteistyön tulee olla niiden rakenteisiin ulottuvaa. Tietojärjestelmiä on kehitettävä asiakasta palveleviksi ja viranomaisten yhteistyötä helpottaviksi työvälineiksi. Eri hallinnon aloilla työskentelevien ihmisten aktiivista vuorovaikutusta ja yhteistyötä lisäämällä edistetään niin opiskelu- kuin työhyvinvointia.

Uraohjaus ja nivelvaiheen tukitoimet kiinnittävät opintoihin

Tärkein edellytys kokemukselle hyvinvointia edistävästä oppimisympäristöstä on omien kykyjen ja kiinnostuksen mukaisen alan ja opiskelupaikan löytäminen. Avainasemassa ovat opinto-ohjaajat, joiden yhteistyö yli koulutusasteiden vahvistaa ohjausta ja lisää nuorten tietoutta erilaisista vaihtoehdoista. Toisen asteen opinto-ohjaus pitääkin ymmärtää nivelvaiheen ylittävänä viimeistään perusopetuksen 8. luokalla alkavaksi ja työelämään tai jatko-opintoihin saattavaksi kokonaisuudeksi.

Koulutuslata tai oppilaitoksesta toiseen tapahtuva siirtymä eli ns. nivelvaihe on kolmivaiheinen prosessi:

1. Valintavaiheessa nuorelle on tärkeä tarjota ohjausta omien kykyjen ja kiinnostuksen tunnistamiseen, sen mukaisen alan löytämiseen ja alan opiskelupaikkoihin tutustumiseen ja hakeutumiseen.

Valinta- ja siirtymävaihetta voidaan ajallisesti venyttää ja ohjauksellisesti vahvistaa lisäopetuksella, ammattistartilla tai työpajatoiminnalla.

2. Siirtymävaiheessa tapahtuu irtautuminen aikaisemmasta koulutuspaikasta ja uuden koulutuspaikan vastaanottaminen sekä siihen sisältyvät rutiinit.

3. Kiinnittymisvaiheeksi katsotaan ensimmäiset kuukaudet uudessa opiskelupaikassa. Opintojen alkuun sijoittuvilla orientaatiojaksoilla ja ryhmädynamiikkaa edistävillä opetusmetodeilla varmistetaan opiskelijan sosiaalinen kiinnittyminen opiskeluryhmään, oppilaitoksen käytäntöihin ja opintoihin.

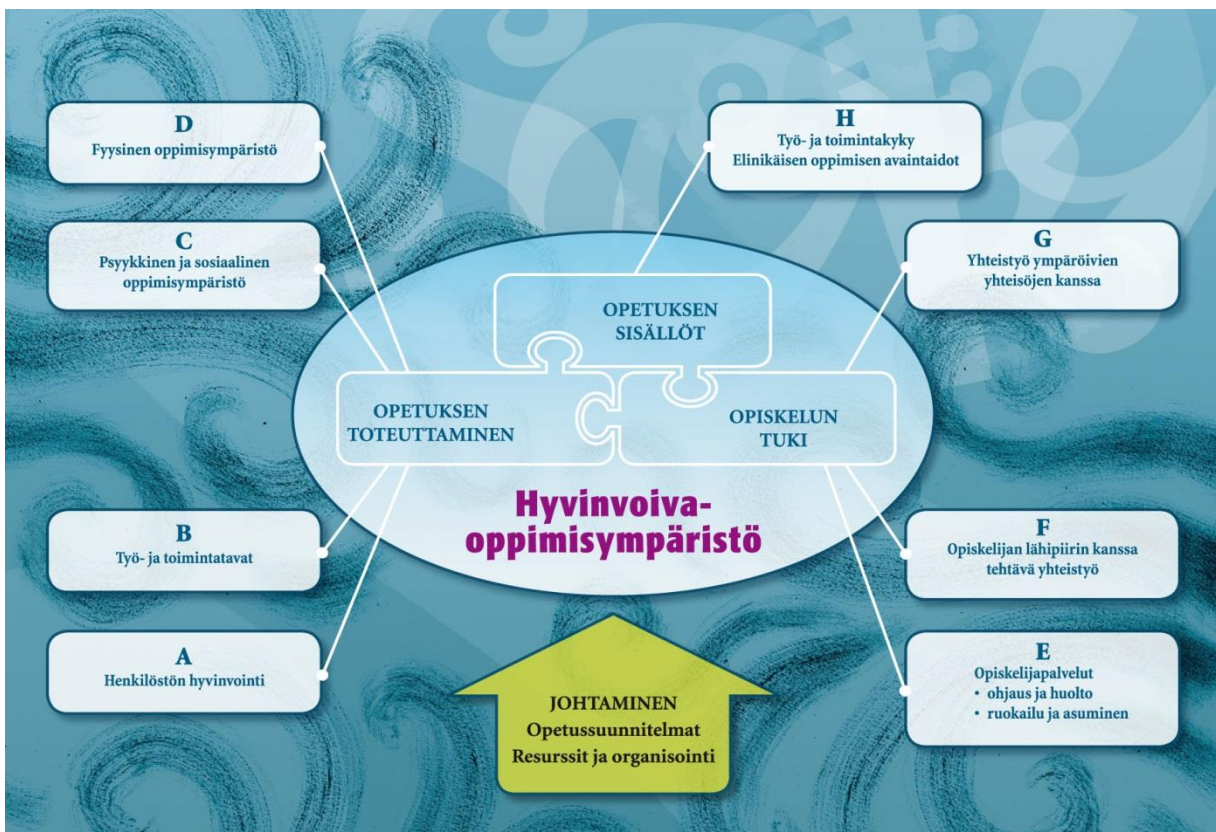
Tukea ura- ja nivelvaiheohjaukseen

- Työterveyslaitoksen ”Kohti työelämää” ja ”Koulutuksesta työhön” uraohjausmenetelmät www.ttl.fi/tyoura/nuoret
- Turun kaupungin sivistystoimialan ylläpitämä verkkosivusto: www.koulutustakuu.fi
- Ammattiopisto Omnian ”Nitoja-toimintamalli” www.nitoja.fi

Hyvinvoivan oppimisympäristön malli

Toisen asteen oppilaitosten tehtävä on kouluttaa työelämään ja jatko-opintoihin työ- ja opiskelukykyisiä kansalaisia, joilla on taidot ja motivaatio kiinnittyä jatkuvassa muutoksessa olevaan yhteiskuntaan.

Toisen asteen koulutukseen laaditussa hyvinvoivan oppimisympäristön mallissa¹⁾ on kuvattu koulutuksen järjestäminen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Koulutuksen järjestäjän on suositeltavaa muotoilla malli ja omat hyvinvoinnin edistämisen toimintaperiaatteet oman opetussuunnitelmansa yhteiseen osaan.

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan marraskuussa 2013 julkaiseman raportin mukaan Suomessa on uudistettava oppimiskäsitys, opettaminen, opettajakoulutus, oppimisympäristöt ja koulujen johtaminen. ETLAn tammikuussa 2014 julkaiseman raportin mukaan ammatteja häviää ja uusia tulee tilalle kiihtyvällä vauhdilla.

Juuri työ- ja elinkeinoelämän jatkuva muutos edellyttää koulutuksen järjestämisessä terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä keskeisenä tehtävänä.

1) Hyvinvoivan oppimisympäristön malli on laadittu SAKU ry:n Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja OKKA-säätiön yhteistyönä Opetushallituksen rahoittamassa Ammatillisen koulutuksen hyvinvointiverkosto –hankkeessa (ESR). lisätietoa osoitteessa www.arjenarkki.fi/hyvinvointia.

Johtaminen

- Hyvinvointijohtaminen on hyvinvoivan oppimisympäristön kivijalka.
- Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on kirjattu koulutuksen järjestäjän strategiaan, opetussuunnitelmiin ja arviointijärjestelmiin. Hyvinvointityötä johdetaan hyvinvointiryhmien avulla osana koulutuksen järjestäjän ja oppilaitosten perustehtävää.

Opetuksen toteuttaminen

- Hyvinvoiva työyhteisö on hyvinvoivan oppimisympäristön kantava rakenne. Henkilöstön hyvinvoinnilla on yhteys opiskelijoiden hyvinvointiin.
- Opetuksen ja ohjauksen työtavoissa huomioidaan erilaiset oppimistyylit sekä yksilölliset kehityserot ja taustat.
- Opetus- ja ohjausmenetelmät tukevat opiskelijoiden osallisuutta siten, että kaikilla on mahdollisuus itsensä toteuttamiseen ja onnistumisen kokemuksiin.
- Opiskelijoita kuullaan heitä koskevia suunnitelmia laadittaessa ja päätöksiä tehtäessä.
- Oppimisympäristöinä ymmärretään kaikki koulutuksen järjestäjän tilat, alueet ja sähköiset foorumit, joissa opetusta tapahtuu. Oppimisympäristöjä ovat siten oppilaitosrakennusten lisäksi mm. työssäoppimispaikat, sähköiset opiskelualustat ja koulutuksen järjestäjän opetukseen käyttämät sosiaaliset mediat.

Opetuksen sisällöt

- Opiskelija saa opintojensa aikana riittävät tiedot ja taidot omasta terveydestä, hyvinvoinnista sekä opiskelu- ja työkyvystä huolehtimiseksi.
- Liikunnan, terveystiedon ja ammattiaineiden opinnoissa opiskelijoita ohjataan huolehtimaan myös kestävästä kehityksestä.
- Hyvinvointityön arvot ja periaatteet toteutuvat myös työssäoppimisjaksoilla

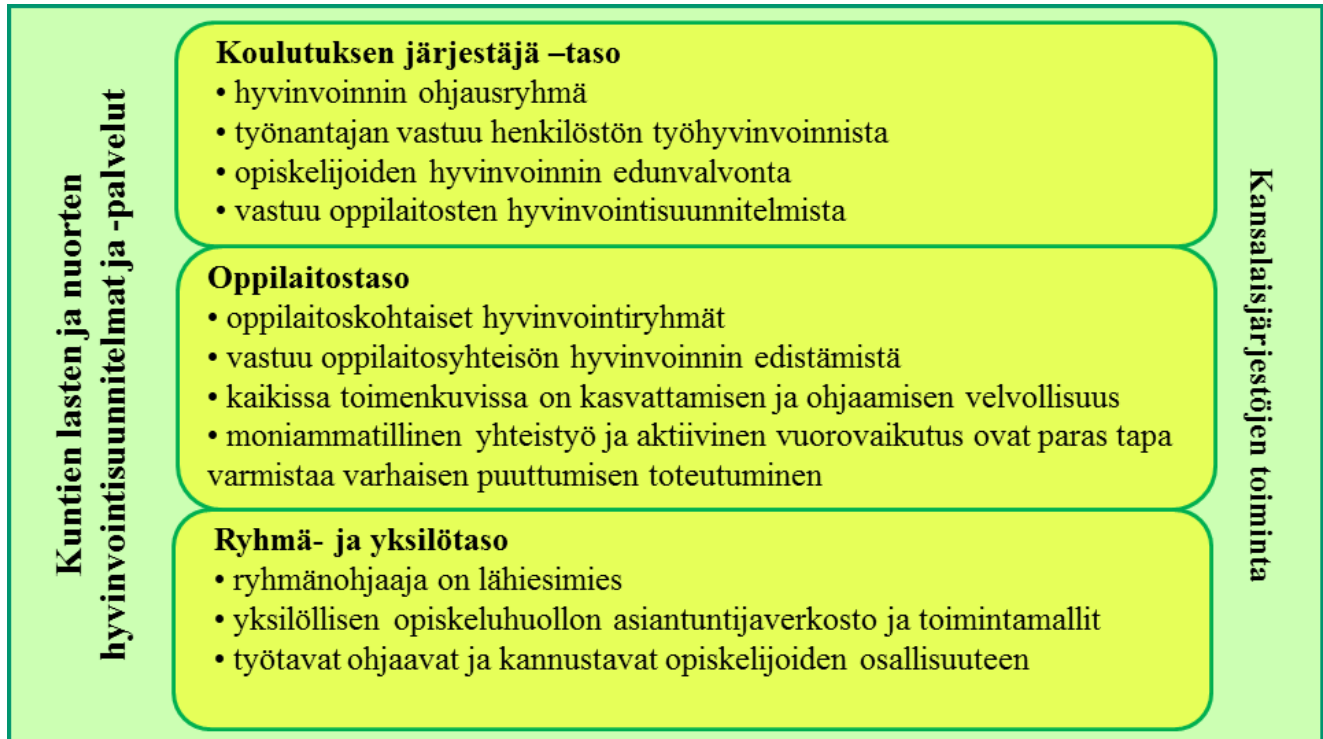
Opiskelun tuki

- Opiskelun tuen keskiössä ovat opiskeluhuollon palvelut, joita ovat koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhuollon lisäksi kuraattori-, psykologi- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.
- Opiskelun tukea on myös oppilaitoksen ja opiskelijan lähipiirin kanssa tehtävä yhteistyö ja sellainen sidosryhmäyhteistyö, joka kannustaa ja antaa opiskelijoille mahdollisuuden kiinnittyä kansalaisjärjestöjen toimintaan.

Vinkki

Hyvinvoivan oppimisympäristön mallin suunnittelun ja arvioinnin välineeksi on koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten käyttöön laadittu ”Hyvinvoivan oppimisympäristön tarkistuslista”. Tarkistuslista koostuu mallin eri osa-alueisiin kohdistuvista väittämistä ja niiden toteutumista mittaavista osoittimista. Tarkistuslista on muokattavissa koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen omaan toimintaan soveltuvaksi. Tarkistuslistan voi ladata osoitteesta www.arjenarkki.fi/hyvinvointia.

Hyvinvointityön organisointi ja keskeiset toimintaperiaatteet

Uusi 1.8.2014 voimaan tuleva oppilas- ja opiskelijahuoltolaki velvoittaa koulutuksen järjestäjät yhteistyöhön kuntien sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Nuorten kokonaisvaltaisen tukemisen varmistamiseksi on suositeltavaa tehdä tiivistä yhteistyötä myös nuorisotoimen, kirkon oppilaitos- ja nuorisotyön sekä kansalaisjärjestöjen kanssa.

Hyvinvoinnin edistäminen on oppilaitoksissa koko henkilöstön tehtävä ja toiminta on organisoitava siten, että myös opiskelijat tulevat kuulluksi ja voivat osallistua heitä koskevien asioiden suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Useimmat opiskelijan kysymyksistä ja pulmista voidaan kohdata ja ratkaista oppilaitoksen arkisissa tilanteissa. Tämä edellyttää aikuisilta kohtaamisen taitoa, kuuntelua ja läsnäoloa. Aikuisen läsnäolo opiskelijan arjen tilanteissa antaa opiskelijalle mahdollisuuden sanoittaa itse elämäänsä ja sille merkityksellisiä asioita. Opiskelijan oman elämän merkitykselliseksi kokeminen on ensisijaista osallisuuden vahvistamista. Opiskelijan osallisuus omaan elämään luo yhteyden myös oppilaitosyhteisöihin ja opiskeluihin motivoitumiseen.

Opiskelijoiden osallisuus

Koulutuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien opiskelijoiden osallisuutta ja huolehtia siitä, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua oppilaitoksen toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä opiskelijoiden asemaan liittyvistä asioista.

Osallisuuden tasot

Opiskelijoiden osallisuus käytännössä

- opiskelijakuntatoiminta
- tutor-toiminta
- vertaissovittelun käytännöt
- teemapäivien ja tapahtumien suunnittelu ja toteuttaminen
- opetussuunnitelman käytännön toteutuksen suunnitteluun osallistuminen
- opiskeluympäristön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen vaikuttaminen
- harrastus- ja kilpailutoimintaan osallistuminen ja sen järjestäminen
- opiskelijakyselyihin vastaaminen

Ammatillisen koulutuksen hyvinvointiverkosto

www.arjenarkki.fi

Tukea hyvinvoivan oppimisympäristön kehittämiseen löydät myös hyvinvointiverkoston kuuluvien yhteisöjen verkkosivuilta:

Opetushallitus

www.oph.fi

www.edu.fi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

www.thl.fi

Työterveyslaitos

www.ttl.fi

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

www.ehyt.fi

Nuorten Akatemia ry

www.nuortenakatemia.fi

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

www.mll.fi

Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto SAKU ry

www.sakury.net

Suomen sovittelufoorumi / Vertaissovittelu

www.ssf-ffm.com/vertaissovittelu

Suomen Sydänliitto ry

www.sydanliitto.fi

Valtakunnallinen työpajayhdistys

www.tpy.fi

Väestöliitto ry

www.vaestoliitto.fi

